

Capítol 1

MISCEL·LÀNIA

1.1 El patrimoni científic del CENBN

D'ençà de la formació de la Secció d'Estudis del CEP han passat més de seixanta anys, i quaranta des de la creació del CENBN. En aquest temps les activitats i recerques dels socis s'han catalogat prop de 23.000 registres (Taula 1.1), que apleguen més de 108.000 exemplars de materials (fòssils, roques, minerals, mol·luscs, plantes, restes arqueològiques, ...), i s'han aconseguit més de 12.000 documents bibliogràfics, per donacions, intercanvis científics, compres, ... Alguns llibres i materials dipositats, tenen un alt valor museístic per la seva importància científica o per la seva qualitat representativa.

L'any 2021 es van publicar les primeres dades del patrimoni científic recopilat en el CENBN. Era el resultat d'anys de treball en la catalogació de llibres, revistes científiques i materials, gràcies a la informatització del fons que es pot consultar a <http://fonsdocumental.cenbn.cat> (DEVIS, 2021).

Una espectacular millora del nostre catàleg ha estat la incorporació de prop de 3.500 fotografies a la base de dades consultable en línia¹, gràcies a la feina de José María García (Tapi). Sense oblidar els treballs actuals de revisió de materials paleontològics a càrrec de Xavier Fonollà i Miquel Garrobé, la

¹<https://fonsdocumental.cenbn.cat>

revisió del dipòsit de malacologia realitzada per Josep Escobar, i el treball en la reorganització de la biblioteca a càrrec de Josep Escobar i Francesc Sala.

Figura 1.1: *Companys treballant al local del C/Sant Josep Oriol.*

Foto: Fons CENBN

Si parlem d'Arqueologia, entre els 1.100 registres podem destacar 160 mostres ibèriques, 163 corresponents al Neolític i 169 referides al món Romà. Actualment encara hi ha 350 peces per registrar.

A hores d'ara es tenen dipositats prop de 1.000 plecs d'herbari i més de 100 plecs de plantes exòtiques recollides en antigues visites a Jardins Botànics i altres indrets, com ara Parcs, Jardins municipals, ... Actualment el treball de registre de plecs d'herbari es troba en un estat incipient, a banda de nombroses caixes de fruits, llavors, ... encara sense determinar.

De malacologia, actualment el fons té registrades 1.180 mostres, entre les quals destaquen 343 bivalves, 619 gastròpodes* i 65 cnidaris.

En relació al dipòsit de minerals i roques, dels 3.491 registres actuals, 2.615 corresponen a minerals (546 carbonats, 313 òxids, 740 silicats, 383 sulfats, ...), i 876 a roques (317 magmàtiques, 216 metamòrfiques, 27 organògenes i 261

sedimentàries). A banda, encara tenim unes 100 mostres sense catalogar, en alguns casos per manca de dades geogràfiques.

En paleobotànica, àmbit pioner en la recerca científica del Centre, destaquen entre altres per la seva abundància, 376 mostres del Miocè*, 106 del Carbonífer* i 62 del Quaternari*, de localitats situades majoritàriament a Catalunya.

Quant a la paleontologia és l'àmbit amb el major nombre de registres, amb un total de 14.331. Entre els quals destacaríem els 3.951 registres de l'Eocè, els 2.909 del Cretaci o els 2.502 del Miocè*.

Per últim, a l'apartat "Manquen dades" trobem 1.450 registres en els quals manca alguna dada, ja sigui per estar pendent de determinació, falta de localització o d'època geològica.

Àmbit	Nombre d'exemplars	%
Arqueologia	1.100	4,80
Fauna	399	1,74
Flora	71	0,31
Malacologia	1.180	5,15
Minerals i roques	3.491	15,24
Paleobotànica	886	3,87
Paleontologia	14.331	62,56
Manquen dades	1.450	6,33
Total	22.908	100,00

Taula 1.1: Nombre de registres a novembre de 2024, i % en relació al total de la col·lecció.

1.2 El Museu Municipal Puig Castellar. Passat, present i futur d'un Museu de Ciències a Santa Coloma de Gramenet

La gran quantitat de material arqueològic trobat al poblat ibèric, emmagatzemat al Centre Excursionista Puigcastellar, amb algunes peces força rellevants, va decidir que l'entitat pensés en la idoneïtat que Santa Coloma de Gramenet disposés d'un espai expositiu i de divulgació prou important. Després de quinze anys de gestions per la creació d'un museu a la ciutat, finalment l'any 1973 l'Ajuntament de la ciutat va accedir portar-ho a terme.

El Museu Municipal Puig Castellar fou inaugurat el 8 de juny de 1974 en els baixos d'una casa de veïns al carrer Mn. Camil Rosell, 75 (figura 1.2). El seu fons estava format pel dipòsit d'arqueologia del Centre Excursionista Puigcastellar (entitat encarregada des de 1954 de l'estudi i conservació del poblat ibèric del puig Castellar), i per les col·leccions de Ciències Naturals de Joan Vicente Castells (NEBOT, 1979).

Figura 1.2: *Museu Municipal Puig Castellar. Foto: Revista Grama (1980)*

Malgrat l'austeritat i senzillesa de l'equipament, des de bon principi el Museu es convertí en una eina didàctica tant per el públic en general com per les escoles que el visitaven de Santa Coloma, Badalona i Barcelona, augmentant progressivament cada any. Segons les estadístiques, de les 1.744 visites inicials de l'any 1974 a les 15.380 de l'any 1984. Cal remarcar la contínua presència de nombrosos col·laboradors que, de forma desinteressada, desenvolupaven tasques al Museu i en les recerques de camp, assentant l'entitat com una de les millors dins de la seva temàtica (LUCENA & GARCÍA, 1987).

No només hi tenia cabuda la sala expositiva amb diverses vitrines disposades en cronologia evolutiva (figura 1.3), i vitrines específiques, com ara la dedicada a coralls (figura 1.4), sinó que també hi havia una biblioteca de consulta que era visitada per estudiants de la Universitat de Barcelona i alumnes dels instituts de la ciutat per als seus treballs de final de curs, a més d'una sala ambivalent per a conferències, tallers de ciències o exposicions de pintura que gairebé es renovaven mensualment.

Figura 1.3: *Sala d'exposició. Museu Municipal Puig Castellar.*
Foto: Roser Vicente

De la important tasca realitzada dona fe un dels dibuixos de l'auca realitzada

per Centre Excursionista Puigcastellar en el seu 50 aniversari (figura 1.5):

*Com una fruita madura,
que amb el temps cau al cistell,
per fi un museu s'inaugura,
al carrer Camil Rossell.*

No obstant l'èxit indiscutible, van haver de patir per dos motius: la manca d'espai (a causa de la constant entrada de materials dels treballs de recerca que es realitzaven arreu del territori), i pel greu problema econòmic, ja que el Museu no tenia cap mena de subvenció regular.

Confiaven que els problemes es resoldrien quan la Torre Balldovina passés a ser el definitiu Museu de Santa Coloma, tal com va comunicar l'Ajuntament l'any 1977. En aquell moment l'edifici i l'entorn encara es trobava en un estat ruïnós i començaven a sortir altres propostes com fer una residència d'avis o un restaurant. Finalment, a causa de la pressió popular, guanyà la idea que l'equipament fos per al centre cultural més important de la ciutat, essent la seu del Museu, encara que gairebé de seguida s'orientà només cap a la Història de la ciutat.

Figura 1.4: Vitrina de coralls
Foto: Roser Vicente

Figura 1.5: Auca del CEP en el seu 50 Aniversari. Fons CENBN

Santa Coloma de Gramenet, en desmantellar el Museu Municipal va perdre l'única mostra expositiva que hi havia de la diversitat geològica, la fauna i la flora. Adreçada principalment als escolars, era un lloc de descoberta tant per

a la nostra població, com per les ciutats veïnes.

Actualment, l'important fons paleontològic i bibliogràfic resta a l'espera d'acomplir novament l'objectiu per al qual va ser reunit: Dotar a la ciutat d'una eina cultural per a tothom. Del gran patrimoni científic que atresora el CENBN, una part presentada de manera didàctica i entenedora per als escolars i públic en general, i l'altra — el fons de recerca —, a l'abast d'especialistes i estudiosos, al qual hem d'afegir l'extens fons bibliogràfic especialitzat, esdevindria novament un veritable punt de referència per a la ciutat i els seus habitants.

Esborrany